

Příběh pádu sovětského vojenského letadla do obce Čistá okr. Mladá Boleslav

Autor: US military – U.S. Defenseimagery photo VIRIN: DN-ST-89-08428, Volné dílo,
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=1418876>

Vzpomínala: paní Lucie Veselá

Zpracovali: Jakub Kašpar, Michaela Lupoměská, Karolína Marková,
Klára Motlová, Jan Štěpán

Pedagogické vedení: Mgr. Radek Kotlaba

Škola: Gymnázium Mladá Boleslav, Palackého 191/1

Obec Čistá byla 8.6. 1983 svědkem letecké katastrofy, pádu sovětského vojenského letadla, z dodnes ne zcela jednoznačně vysvětlených příčin. Internetová stránka <http://www.leteckabadatelna.cz/> uvádí, že šlo o typ letounu MiG-23M patřící 114. talinskému gardovému stíhacímu leteckému pluku, který byl dislokován na letišti Boží Dar ve vojenském prostoru Milovice – Mladá. Vojenský výcvikový prostor v Milovicích od roku 1968 využívala okupační sovětská armáda a měl pro ni mimořádný strategický význam, neboť zde zřídila velitelství Střední skupiny vojsk v Československu. Čistá leží 26 km severně od tohoto vojenského prostoru a z opačné strany je to 18 km na další vojenské letiště, Hradčany, ležící ve vojenském prostoru Mimoň – Ralsko, taktéž využívaném v 80. letech XX. století sovětskou armádou. Obyvatelé nejen Čisté, ale i dalších vesnic tohoto regionu byli na pohyb jak pozemních vojsk sovětské armády, tak na přelety vojenských letadel zvyklí a obojí bylo takřka na denním pořádku. Tyto aktivity se neobešly bez ne zcela ojedinělých střetů vojenské techniky s civilisty, ale pád vojenského letadla je i v těchto souvislostech něčím výjimečným. Proto jsme přivítali možnost dozvědět se o celé události více od pamětnice, paní Lucie Veselé.

Ještě před vlastní návštěvou v Čisté jsme se snažili o celé události si udělat obrázek z dostupných informací na již zmíněné adrese „letecká badatelna“ a ještě i stránce Metronet.cz. Tak jsme se mimo jiné dozvěděli, že letoun pilotoval Jurij Barskij (pamětnice později vzpomínala, že se ve vsi povídalo, že byl souzen a odsouzen k trestu smrti, tuto informaci se ale nepodařilo ověřit) a že z události existují fotografie. Ty pořídil otec naší pamětnice Jiří Kuntoš a na okolnosti jejich vzniku jsme později směřovali část našich dotazů. Rozhovor s paní Lucií Veselou proběhl přímo v Čisté a spojili jsme ho i s prohlídkou míst, kam trosky letadla dopadly. Setkání s pamětnicí bylo velmi srdečné a milé a je s podivem, jak přesně dokáže na události vzpomínat, přestože ji zastihly v dětském věku, jako tehdejší školačka. Nepochybně nejen pro ni, ale pro celou obec to byl silný a emotivní zážitek. Záznam rozhovoru, trvající asi půl hodiny, jsme zpracovali do následující reportáže.

Ve středu 8. června 1983 se ve vesnici Čistá nedaleko Mladé Boleslavi zřítilo sovětské vojenské letadlo. Na silnější letecký provoz nad obcí byli obyvatelé zvyklí, leží totiž mezi dvěma vojenskými prostory, Milovice – Mladá a Hradčany u Mimoně. V ten den se ale stala neobvyklá věc, na pole u vsi dopadl na padáku pilot, který se katapultoval z neovladatelného letadla. Co se stalo s jeho strojem? Na to jsme se zeptali jedné z očitých svědkyň této události, paní Lucie Veselé, která dodnes v obci žije.

»Já jsem v té době chodila do první třídy a byla jsem shodou okolností ve škole nebo ve školní družině, která se nacházela ve staré Machově vile, a přímo v tu dobu, když se to stalo, jsme byli na zahradě s panem učitelem. Bylo nás kolem deseti dvanácti dětí od první do čtvrté třídy. Dále si pamatuji, že jeden můj spolužák, Martin, najednou pronesl: „Pane učiteli, padák.“ Všichni jsme se podívali nahoru nad tu vilu a byl vidět padák a parašutista. A pan učitel v tu chvíli řekl: „K zemi!“«

Pan učitel Filip zachoval chladnou hlavu, nedal na sobě znát žádnou nervozitu a všechny děti odvedl do bezpečí. Později byl za tento čin oceněn tehdejším prezidentem Gustávem Husákem, ačkoliv skutečná příčina ocenění nesměla být zveřejněna. Ale vraťme se zpět ke vzpomínkám na dění v okolí školy během osudné události.

»To už tam byl nějaký ruch a přiběhl pan Horák vedle ze statku a brečel, protože tam padaly kusy toho letadla (to jsem se dozvěděla až potom). A kus letadla spadl vedle školy na Kabešův statek, kde zrovna spala paní Kabešová v posteli. Nic se jí nestalo! Museli být andělé všude tam nad všema. Kus spadl před školu, tam spadl kus toho motoru, to je i na fotkách a další kus potom spadl k Horákům na statek, tam byly krávy, ty vyváděly ven, jo hořelo tam seno.«

V této chvíli už ve vesnici vládl chaos, začali přijíždět požárníci, sanitky, ale i příslušníci Státní tajné bezpečnosti. Nikdo nevěděl, zda si událost nevyžádala nějaké oběti na životech.

»Pak si pamatuji, že jsem šla pěšky sama domů a babička mi běžela naproti v zástěře a brečela, protože si mysleli, že jsme mrtví.«

Náhle bylo všude plno sovětských vojáků, obec kompletně uzavřeli a celá událost měla zůstat v utajení. Jedinou fotografickou dokumentaci, která se dochovala, dokázal pořídit tatínek právě paní Veselé, přestože to vyžadovalo nemalou míru osobní statečnosti.

»Měla jsem pořád dobrou náladu, takže mi dali na hlavu šáteček mi uvázali, sedla jsem si na tu „babetu“ pode mnou foťák a vyrazili jsme se podívat, co se stalo. Prostor byl uzavřený, kontrolovali, ale nikoho z těch ruskejch vojáků ani policistů nenapadlo podívat se, na čem holčička sedí na tý „babetě“. Že tam byl ten foťák, Praktika, kterým nějakým způsobem tatka tajně fotil. Vůbec nevím, jak to dokázal, že ho nikdo neviděl.«

I přes všechen zmatek, pár pobořených a jeden totálně zničený dům se naštěstí nikomu nic nestalo. Neuvěřitelné štěstí, kdyby k pádu letadla došlo o pár minut dříve a několik metrů stranou, mohly trosky skončit ve škole plné dětí. Že se Čistá ocitla jen krůček od tragédie se v té době nikdo nedozvěděl, jen v okolních obcích kolovaly šeptem sdělované zprávy.

Setkání s paní Lucií Veselou proběhlo jako bychom se znali již dříve, byla velmi neformální a spontánní. Nebylo ani třeba pokládat mnoho dotazů, sama podrobně popisovala událost z roku 1983 a chování tehdejších obyvatel obce i našich stáních a sovětských orgánů. Na obr. zleva J. Štěpán, L. Veselá, K. Marková, M. Lupoměská a J. Kašpar. (foto R. Kotlaba)

Před školou v Čisté, účastníci výjezdu sledují náves, místa, kam dopadla největší část trosk letadla. (foto R. Kotlaba)

Ještě jeden pohled na náves v Čisté, v části obce zvané „Velká strana“, tentokrát z opačného směru. Letadlo se zřítilo úhlopříčně na obrázku zprava, jinak ze severozápadu. Dům úplně vlevo je škola, bílá vila uprostřed mezi stromy je bývalá „Machova vila“, místo, kde v osudný okamžik byl pan učitel Filip s dětmi v družině, na což vzpomínala paní Veselá. (foto J. Štěpán)

Porovnáváme na místě fotografie Jiřího Kuntoše s dnešní situací. První dům za školou (žlutá fasáda, červená střecha) je novostavba na místě zničené části Kabešových statku, viz. vzpomínka paní Veselé. (foto J. Štěpán)

Škola v okamžiku pádu letadla v roce 1983, před vchodem leží část trysky proudového motoru, v pozadí hoří trosky domu Kabešových, před nimi hlouček přihlížejících. V této chvíli již měli všichni pocit, že k dalším případným výbuchům munice nebo částí letadla už nemůže dojít. (foto Jiří Kuntoš)

Zde bychom chtěli poděkovat otci Lucie Veselé, panu Jiřímu Kuntošovi, za poskytnutí fotografií, které za tak dramatických okolností pořídil a kterými můžeme naši reportáž doprovodit.

Zásah požárníku v troskách statku Kabešových.
(foto J. Kuntoš)

Za plotem zahrada Machovy vily, kde se zdržovaly školní děti v družině, v pozadí dým z hořícího Horákova statku. (foto J. Kuntoš)

Sanitky a pravděpodobně vůz StB na návsi po pádu letadla. (foto J. Kuntoš)

Další ilustrační fotografie z roku 1983.

